

Carnap

Maria Aloni
ILLC-University of Amsterdam
M.D.Aloni@uva.nl

Theoretische filosofie 2014

March 17, 2014

Introductie

- ▶ Analytische vs continentale filosofie
- ▶ Carnap (1931) Überwindung der Metaphysik durch logische Analyse der Sprache, *Erkenntnis*, 2(1):219–241
 - ▶ Filosofie als taalkritik (vgl. Tractatus)
 - ▶ Hoofdconclusie: Stellingen in metafysica zijn betekenisloos
- ▶ Overzicht
 1. Achtergrond over logisch empirisme
 2. Carnaps betekenisstheorie en kentheorie: verificationisme en reductionisme
 3. Carnap over metafysica
 4. Welke rol voor filosofie?

Achtergrond: Logisch empirisme

- ▶ Hoe kunnen wij wetenschappelijke kennis verklaren?
- ▶ Kant (1724–1804): empirische kennis berust op een onveranderlijk en onbetwifelbaar fundament van synthetisch-a priori uitspraken (euclidische meetkunde, Newton mechanica)
- ▶ Kants fundering voldoet niet meer:
 - ▶ Non euclidische meetkunde (Bolyai, Lobatsjevski en Gauss, rond 1830), relativiteitstheorie (Einstein, 1905, 1915), en **formele logica** (Frege, 1879)
- ▶ Logisch empirisme: geen synthetische a priori uitspraken
 - ▶ Natuurwetenschap: synthetisch en a posteriori (waarneming enige legitieme bron van kennis)
 - ▶ Logica en wiskunde: analytisch en a priori
 - ▶ Logische analyse als methode om betekenisvolheid van filosofische en wetenschappelijke uitspraken te bepalen (Tractatus: grenzen van denken/kennis middels grenzen van taal)

Carnaps betekenisstheorie en kentheorie

- ▶ Wittgenstein: uitspraak A is betekenisvol desda A een beeld is van een stand van zaken
- ▶ Carnap: A is betekenisvol desda A empirisch verifieerbaar is
 - ▶ Wij weten wat een uitspraak betekent als wij een methode kunnen uitgeven om te beslissen of hij waar is of onwaar (observatie, experiment)
 - ▶ Betekenis \mapsto verificatie methode (verificationisme)
- ▶ **Reductionisme**: elke betekenisvolle uitspraak moet gereduceerd kunnen worden ('vertaald') tot een uitspraak over directe waarneming ('Beobachtungssätzen', 'observation sentences').
- ▶ Hele kennis = observaties (synthetisch, a posteriori) + definities en vertaalregels (analytisch, a priori)
- ▶ Verschillende opvattingen over inhoud 'observatie zinnen'
 - ▶ Fisicalisme: objecten en elementaire feiten als basis
 - ▶ Phenomenalisme: waarnemingen (sense data), elementaire ervaringen als basis
- ▶ Waar in de tekst? p. 222-223, over observatie zinnen, en opvattingen over "das Gegeben" ("the given"), vgl. Quine 'On what there is'

Carnap over metafysica

- ▶ Metafysica
 - ▶ Wat is metafysica?
 - ▶ Eerdere critici op metafysica [vraag 1]
- ▶ Carnaps kritiek: metafysische uitspraken betekenisloos (sinnlos), 'schijnzinnen' (Scheinsätze) [vraag 2]
 - ▶ Een schijnzin is een rijtje woorden dat eruitziet alsof het een zin is, maar dat in een taal eigenlijk geen zin vormt omdat het betekenisloos is.
 - ▶ Een rijtje woorden dat op een zin lijkt kan om twee redenen betekenisloos zijn:
 - ▶ Er kan een woord in voorkomen dat geen betekenis heeft.
 - ▶ De wijze waarop de woorden in de zin gecombineerd zijn kan ingaan tegen de regels van de (logische) syntax, vb. Caesar is een priemgetal
- ▶ Metafysische woorden betekenisloos
 - ▶ De betekenis van woorden
 - ▶ *Arché* en god
- ▶ Metafysische uitspraken betekenisloos
 - ▶ Heidegger *Das Nichts nichtet* en Descartes *Cogito ergo sum*

Betekenis van woorden en definities

- ▶ Betekenis woord α via betekenis zijn elementaire zin (x is α)
- ▶ Betekenis van zin middels (1) 'deductie condities', (2) waarheidscondities, (3) verificatie methode
- ▶ (1) geeft definities. Voorbeeld: arthropod
 - ▶ elementaire zin: x is arthropod
 - ▶ definitie: x is arthropod volgt uit ' x is is dier, x heeft segmented body, ...'
- ▶ Uiteindelijk ieder woord moet gereduceerd kunnen worden tot woorden die in observatie zinnen (uitspraken over directe waarneming) voorkomen
- ▶ Vele woorden in metafysica zijn betekenisloos: bij voorbeeld *arché* (principium)

Betekenis van zinnen: Het niets nietst

- ▶ In de natuurlijke taal zijn de volgende zinnen grammaticaal correct en betekenisvol:
 - (1) Buiten is er regen.
 - (2) Wat doet de regen?
 - (3) Wij kennen de regen.
 - (4) De regen regent.
- ▶ Dit suggereert dat de volgende ook betekenisvol zijn:
 - (5) Buiten is er niets.
 - (6) Wat doet het niets?
 - (7) We kennen het niets.
 - (8) Het niets nietst.
- ▶ Zijn ze betekenisvol volgens Carnap? Alleen (5).
- ▶ Zinnen (6)-(8) zijn in een logisch correct opgebouwde taal allemaal ontoelaatbaar. In een logisch correct opgebouwde taal kan 'niets' zich namelijk niet gedragen als een verwijzende uitdrukking. Welke vertaling van (5) in de taal van de predicaatenlogica?

Carnap over metafysica en filosofie

- ▶ Drie soorten betekenisvolle uitspraken (Tractatus)
 - ▶ Tautologieën, oftewel analytische zinnen.
 - ▶ Contradicties: dit zijn negaties van tautologieën.
 - ▶ 'Ervaringszinnen': De waarheid van deze zinnen is afhankelijk van de waarheid van de 'protokolzinnen' van de taal.
- ▶ De metafysica probeert kennis te bereiken die noch analytisch, noch empirisch is. De metafysische stellingen zijn dus betekenisloos.
- ▶ Welke rol is er volgens Carnap nog weggelegd voor de filosofie?
 - ▶ De filosofie is geen leer, maar een methode (vgl. Wittgenstein). De filosofie kan woorden en zinnen analyseren om na te gaan of ze wel betekenis hebben.
- ▶ En voor de metafysici?
 - ▶ Metafysica is kunst, gaat om emoties, niet kennis. Metafysici zoals musici maar zonder muzikaal talent.

Vraag 1: Voorbeeld 1

Aristoteles beschrijft het verkrijgen van kennis als een proces via verschillende stadia. De ordening van deze stadia gaat van particuliere, praktische kennis over wat; naar algemene, theoretische kennis over waarom.

Aristoteles is een empirist. Het verkrijgen van kennis begint bij de zintuigelijke waarneming. Daarna volgt het geheugen. Waarneming en geheugen zijn voorwaarden voor leren en ervaring. Ervaring is kennis van het individuele, van wat. Door ervaring komt men bij techniek en wetenschap. Techniek is een productieve wetenschap met praktisch nut. Er is sprake van kennis en inzicht in oorzaken. Kennis over wat en waarom, het is algemenere kennis dan ervaring. Vervolgens komt wetenschappelijke kennis. Dit is theoretische kennis in de oorzaken en principes. Kennis over waarom, dit is algemene kennis. Als laatst volgt wijsheid, die de meest superieure vorm van kennis is. Wijsheid inzicht in eerste oorzaken en principes. Deze kennis is de meest algemeen en is omwille van zichzelf.

Vraag 1: Voorbeeld 2

Aristoteles' weg naar kennis begint bij waarneming. In boek I van De Metafysica koppelt hij kennis aan waarneming (980a). Wat we waarnemen zijn individuele dingen en die waarneming slaan we op in ons geheugen. Op basis van verschillende herinneringen aan hetzelfde soort ding hebben we één ervaring (980b). Hier vindt een stap van specifiek naar algemeen plaats, aangezien meerdere herinneringen aan hetzelfde ding het effect van één ervaring heeft (981a). ...

Vraag 2: Locke

- ▶ Er zijn meerdere problemen die Locke afwisselend tegen twee verschillende opvattingen van essenties inbrengt, namelijk tegen een Platonistische ("using the word essence for they know not what") en een Aristotelische ("more rational") opvatting. Het gaat daarbij steeds om essenties van 'corporeal substances' en niet van 'simple ideas' of 'modes' (=driehoek etc.)
 1. unificatie van de soorten door ons valt niet samen met real essence: 'monsters...changelings and other strange issues with human kind' worden geboren die in meerdere of juist geen species ondergebracht kunnen worden (p28)
 2. we kennen de real constitution niet, terwijl we wel definities van de soorten vastleggen dus zijn reële essenties 'wholly useless and unservicable' (p29)
 3. individuen (en hun constitution) veranderen steeds van aard en substantie (gras wordt schapenvlees), essenties 'ingenerable and incorruptible' moeten zijn (p29-30)
- ▶ Conclusie: Predicaten/nomina/namen zijn wel geheel kenbaar, wel abstract, en kunnen aangepast worden als het nodig is ('man-made') ⇒ beter geschikt als (nominale) essentie

Vraag 2: Leibniz

- ▶ Real essence is eigenschap van het individu dat we bekijken (namelijk: de mogelijkheid ervan) en niet 'man-made'
- ▶ Tegen Locke's verwerping van real essences als karakterisering van de soorten:
 1. Monsters: p293: 'similarities on the outside' niet altijd te zien, maar daarom nog wel 'part of inner nature'. 'In any case, essences, genera and species depend only on possibilities, and these are independent of our thinking; they aren't affected by whether or not we combine such and such ideas – or indeed by whether they are actually combined in nature.'
 2. Van substanties zoals bijv. goud is de nominale definitie plus ervaring ook een 'real causal definition' (p295) Er zijn bovendien substanties waar we wel volle kennis van hebben (God en de ziel zijn net zo zeker als driehoeken) (p295)
 3. Essenties zijn toch wel 'ingenerable and incorruptible' omdat het slechts om mogelijkheden gaat (p296)
- ▶ Conclusie: real constitution is wat de dingen bepaalt als mogelijkheid, we kunnen het in ervaring herkennen, het vergaat niet, ennomina/predicaten zijn minder geschikt dan Locke denkt, dus

Vraag 2d

- ▶ De term realisme is op verschillende manieren te gebruiken. In de dialoog van Leibniz wordt Philalethes opgevoerd, die tegen een vorm van realisme argumenteert. In de dialoog van Berkeley wordt Hylas opgevoerd, die juist een vorm van realisme voorstaat. Volgens de gangbare interpretaties staan beide figuren echter voor Locke. Leg uit hoe dat met elkaar te verenigen valt en geef daarbij aan welke posities de gesprekspartners van Philalethes en van Hylas dan innemen.
 - ▶ Over universalia:
Leibniz realist & Locke en Berkeley nominalist
 - ▶ Over materiële objecten (oorzaken van onze waarnemingen):
Locke en Leibniz realist & Berkeley idealist
 - ▶ Dus Locke realist over materiële objecten (Hylas), maar nominalist over universalia (Philalethes)